
Criza pe piața agricolă și globalizarea - un instrument pentru fermele mici

Asist. univ. dr. Ionela Carmen PIRNEA

pirneacarmen@gmail.com

Universitatea Constantin Brâncoveanu, Pitești (România)

Prof. univ. dr. Maurizio LANFRANCHI

mfranfranchi@unime.it

Dr. Carlo GIANNETTO

giannettoc@unime.it

Universitatea de Studii din Messina (Italia)

Abstract

Există multe modalități prin care putem define globalizarea. Oamenii din întreaga lume sunt mult mai apropiați unii de alții. Informațiile și fluxul de bani circulă mult mai repede. Bunurile și serviciile produse într-o parte a lumii sunt tot mai răspândite în toate părțile lumii. Călătoriile internaționale sunt din ce în ce mai commune. Comunicarea internațională este simplă și rapidă. Acesta este motivul pentru care toate acestea s-au numit simplu “globalizare”. Efectele pozitive și negative ale globalizării precum și grupurile care se opun sau susțin globalizarea sunt multiple. Unele dintre efectele globalizării pot fi văzute la micii fermieri din țările dezvoltate și în curs de dezvoltare. Globalizarea corporativă a afectat comunitățile rurale în mai multe moduri. Această lucrare dorește să evidențieze impactul globalizării asupra fermelor mici

Cuvinte cheie: globalizare, sustenabilitate, agricultură, ferme mici

Introducere

Globalizarea este unul dintre trendurile actuale. Acesta este un fenomen complex, un proces de integrare a economiei globale. Acesta implică crearea de rețele și activități care depășesc granițele economice, sociale și geografice (Anderson și Babinard, 2001).

Globalizarea are o influență în toate ramurile. Putem vedea influențele globalizării asupra agriculturii având aspect atât positive cât și negative. Odată cu dezvoltarea, schimbul de tehnologie a devenit tot mai util în domeniul agriculturii. Noua tehnologie și cunoștințele îi ajută pe oameni să introducă

semințe mari și îngrășăminte. Cu introducerea de noi mașini de lucru, agricultura a devenit mult mai ușoară. Se pot introduce semințe mari și plante în culturi. Globalizarea a ajutat la creșterea producției (Reddy, 2007).

Producția peste frontieră și peste continent ne ajută, de asemenea, să facem profit. În prezent, producția în domeniul agriculturii este standardizată. În același timp, prin fenomenul de globalizare, există un impact negativ în domeniul agriculturii. Datorită dezvoltării și introducerii de noi mașini, rata șomajului este în creștere. Aceasta a provocat multe probleme agriculturii, a afectat grav țări precum India. Odată cu trecerea timpului îngrășămintele au distrus fertilitatea solului. Și țara se confruntă cu multe pierderi în acest domeniu. Acest fenomen determină, de asemenea, prețuri în creștere ale culturilor alimentare prin promovarea culturilor comerciale. Odată cu eliminarea restricțiilor guvernamentale prin liberalizare, a devenit tot mai util pentru țările dezvoltate câștigarea unui profit tot mai mare. Produsele agricole subvenționate din SUA, din țările europene și din Australia distrug agricultura indiană și afectează mijloacele de existență a milioane de oameni. În prezent, agricultura a devenit mai expandabilă decât profitul.

1. Efectele globalizării

Problemele și efectele percepute ale globalizării oferă sentimente puternice, tentează oamenii să privească globalizarea în alb și negru, atunci când de fapt globalizarea este un web extrem de complex de multe lucruri. Tabelul 1 prezintă zece puncte de vedere opuse de multe ori, cu privire la fenomenul globalizării.

Globalizarea are atât costuri cât și beneficii. Au existat exemple de globalizare prost gestionate (de exemplu, atunci când țările deau deschis granițele economice înainte de a avea capacitatea de a răspunde bine) dar există, de asemenea, exemple de angajament bine gestionate cu comunitatea internațională.

Ne place sau nu, globalizarea este o realitate. Multe țări s-au angajat în reducerea sărăciei prin Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (ODM) și cooperează împreună pentru a lucra într-o manieră inteligentă la gestionarea globalizării.

Beneficiile și problemele globalizării

Tabel 1

Nr. crt.	Beneficiile globalizării	Problemele globalizării
1	Economiile țărilor care colaborează bine cu economia internațională au crescut în mod constant mult mai rapid decât acele țări care încearcă să se protejeze. Economiile deschise care sunt bine administrate au înregistrat o rată de creștere în medie cu 2 ½ puncte procentuale mai mult decât rata de creștere în economiile închise la forțele globalizării.	Există costuri sociale și economice a globalizării. Liberalizarea comerțului recompensează industriile competitive și penalizează pe cele necompetitive, și este nevoie ca țările participante să întreprindă restructurarea economică și reforma. În timp ce acest lucru va aduce beneficii pe termen lung, există costuri de dislocare care să se confrunte cu cele pe termen scurt, iar costurile sociale pentru cel afectați sunt mari.
2	Țările cu o creștere economică mai rapidă au avut posibilitatea de a îmbunătăți standardele de viață și de a reduce sărăcia. India a redus rata sărăciei la jumătate în ultimele două decenii. Importurile mai ieftine fac de asemenea, o gamă largă de produse accesibile pentru mai multe persoane și, prin concurs, pot contribui la promovarea eficienței și productivității.	Unele țări care au fost în imposibilitatea de a profita de globalizare și de nivelul lor de trai, sunt în scădere în continuare în spatele celor mai bogate țări.
3	Îmbăgățirea prin câștigurile economice ale globalizării, au condus la îmbunătățirea accesului la asistență medicală și apă curată, care a crescut speranța de viață. Mai mult de 85% din populația lumii se pot aștepta să trăiască cel puțin 70 de ani (care este de două ori mai mult ca și speranța medie de viață în urmă cu 100 de ani!).	Creșterea schimburilor comerciale și a călătoriilor au facilitat răspândirea bolilor umane, animale și ale plantelor, cum ar fi HIV / SIDA, SARS, și gripa aviară, dincolo de frontier. Criza SIDA a redus speranța de viață în unele părți ale Africii la mai puțin de 33 de ani și întârzierile în abordarea problemelor cauzate de presiunile economice au agravat situația.
4	Venitul global crescut și barierele de investiții reduse au condus la o creștere a investițiilor străine directe, care a accelerat creșterea economic în multe țări.	Interdependența tot mai mare a țărilor într-o lume globalizată le face mai vulnerabile la problemele economice.

5	Îmbunătățirea conștientizării problemelor legate de mediu și responsabilitate au contribuit la rezultate pozitive ale mediului prin încurajarea utilizării de tehnologii mai eficiente, mai puțin poluante și facilitarea importurilor economiilor de înlocuitori regenerabile pentru utilizarea în loc de resurse naturale limitate.	Mediul a fost prejudiciat de industriile agricole, forestiere, de minerit și de pescuit, de comportamentul corupt în țările în curs de dezvoltare. Companiile de semințe agricole distrug biodiversitatea planetei și privează fermierii de subzistența mijloacelor de existență.
6	O interdependență în creștere și instituții la nivel mondial, cum ar fi OMC și Banca Mondială, care administrează soluționarea disputei guvern la guvern, au permis tensiuni politice și economice internaționale care să fie rezolvate pe o abordare de tip "bază de reguli".	Marile puteri economice au o influență majoră în instituțiile globalizate cum ar fi OMC, iar acest lucru poate lucra împotriva intereselor lumii în curs de dezvoltare. Nivelul de protecție agricolă a țărilor bogate a fost, de asemenea, estimate a fi în jurul valorii de cinci ori ceea ce le oferă în ajutor țărilor sărace.
7	Îmbunătățirea tehnologiei a redus dramatic costurile și prețurile schimbând modul în care lumea comunică, învață, realizează afaceri și tratează bolile.	Liberalizarea comerțului și îmbunătățirea tehnologică schimbă economia unei țări, distruge comunitățile agricole tradiționale și permite importurile ieftine de bunuri fabricate.
10	Comunicațiile moderne și răspândirea globală a informațiilor au contribuit la răsturnarea regimurilor nedemocratice și au condus la creșterea democrațiilor liberale din întreaga lume.	Comunitățile moderne au răspândit o conștientizare a diferențelor dintre țări și a crescut cererea pentru migrația către țările mai bogate.
9	Adoptarea voluntară a societăților comerciale la nivel mondial a standardelor la locul de muncă pentru unitățile de producție internaționalizate în curs de dezvoltare a avut o contribuție importantă la respectarea standardelor internaționale de muncă. Salariile plătite de companiile multinaționale în țările cu venituri mici, medii sunt în medie cu 1.8-2.0 mai mari decât salariu mediu în aceste țări.	Concurența globalizării poate forța un "race to bottom" în ratele salariale și în standardele de muncă. Ea poate favoriza, de asemenea, un "exod al creierelor" din muncitori calificați, în cazul în care profesioniștii cu înaltă educație și calificare, cum ar fi medicii, inginerii și specialiștii IT, migrează către țările dezvoltate pentru a beneficia de salarii mai mari și cariera și stilul de viață prin perspective mai mari.
10	Migrația internațională a dus la o mai mare recunoaștere a diversităților și respect, pentru identitățile culturale care îmbunătățesc democrația și accesul la drepturile omului.	Cultura și limbile indigene și naționale pot fi erodate de cultura modernă globalizată.

(Sursa: realizat de autori după <http://www.usaid.gov.au/>, <http://www.worldbank.org/>, <http://www.undp.org/>, 2013)

2. Globalizarea sectorului agricol

Globalizarea agriculturii înseamnă că fiecare țară din lume ar trebui să aibă acces liber pe piețele din alte țări în măsura în care produsele agricole sunt în cauză.

În sectorul agricol, importurile de culturi ar putea fi tranzacționate la prețuri mai mici și ar putea fi schimbate pentru un alt produs din cauza comerțului liber – așa cum prevede OMC. În acest fel țările care se bazează în principal pe agricultură (de exemplu Filipine) ar putea cumpăra sau importa culturi din alte țări mai ieftine din punct de vedere tarifar, în cazul unui deficit. Cu toate acestea, în cazul unei scăderi, țările care sunt mai progresive din punct de vedere agricol ar putea arunca doar produsele lor, rata celui de al treilea sau de clasă joasă a omologului lor de tranzacționare din lumea a treia. Astfel, produsele de calitate inferioară ar putea fi primite de țara mai mică, „Controlul Calității” produselor comercializate fiind principala problemă.

Argumente în favoarea globalizării

Figura 1

(Sursa: realizat de autori după <http://www.preservearticles.com>)

Companiile multinaționale care operează în afara țării prelucrează cerealele alimentare și adaugă valoare pentru ele. În acest scop, au introdus ambalaje moderne adecvate și pentru transportul produselor lor. Această evoluție ar putea ajuta agricultorii într-o anumită măsură. Dar importanța produsului alimentar crează un pericol în scopul încărcării obiectivelor alimentare ale populației. Se

poate modifica chiar și o parte a culturii, la fel ca în orice țară, tradițiile de gătit și obiceiurile alimentare sunt rezultatul condițiilor climatice naturale și culturilor cultivate pe plan local..

Globalizarea a erodat culturile țărilor și a făcut viața agricultorilor mai dificilă. Pentru a face față competiției tot mai mare, fermierii au început să cumpere semințe scumpe, îngrășăminte chimice de sinteză și să utilizeze cantități mari de apă.

Diferența dintre agricultură și industrie este aceea că în industrie putem măsura profitul, orpi sau începe producția, mări sau micșora. Dar în agricultură depinde de ploaie și de condițiile naturale. Cultura este plantată în funcție de sezon și trebuie să fie recoltate la momentul potrivit. Toate produsele vin pe piață în același timp, prețul este determinat de piață, nu de fermier. În aceste condiții, guvernele din întreaga lume sunt obligate să subvenționeze produsele agricole.

Implicațiile globalizării pieței și colonialismul corporativ nu sunt acceptabile așa cum erau implicațiile încercărilor anterioare la globalizarea culturii și la colonialismul politic. Dar cu astfel de forțe economice și politice puternice privind promovarea globalizării cum am putea ajuta oamenii obișnuiți să pună punct. În primul rând, putem ajuta oamenii să înțeleagă existența incontestabilă a unui ecosistem global, o societate globală și o economie mondială care nu justifică globalizarea pieței – de exemplu, eliminarea tuturor granițelor economice între națiuni. Granițele naturale sunt necesare pentru a asigura integritatea ecologică. Granițele culturale sunt necesare pentru a asigura responsabilitatea socială. Granițele economice sunt necesare pentru a asigura viabilitatea economică pe termen lung. Fără limite, lumea tinde spre entropie – spre o lume fără formă, fără structură fără ordine și fără viață.

Într-o economie globală agricolă, fermele mari vor continua să înlocuiască ferma mică pe piața mondială. Din ce în ce mai mult, fermele mari vor fi controlate de corporațiile multinaționale gigant. Multe ferme mici depind de vânzările de mărfuri comercializate pe plan internațional pentru a asigura veniturile agricole în numerar, în dezvoltare, precum și țările mai puțin dezvoltate. Cel mai important aspect al funcționării agriculturii, pot fi contribuțiile sale de non-numerar la calitatea vieții lor. În țările mai puțin dezvoltate, contribuția majoră non-numerar a fermelor poate fi hrana, îmbrăcămintea, adăpostul și în timp ce în alte țări acesta poate fi un mediu sănătos, viața privată și securitatea, precum și un stil de viață independentă. Cu toate acestea, în ambele cazuri, viabilitatea economică a fermei poate depinde de veniturile în numerar din vânzarea de mărfuri de comerț internațional. sub aspectul globalizării și al colonialismul corporatist, micile ferme familiale independente, pur și simplu nu vor avea acces la piețele de

mărfuri comercializate pe plan internațional. În esență, toate aceste produse vor fi produse în cadrul unor contracte complete oferite de către corporațiile legate de una dintre grupurile de produse alimentare la nivel mondial. Numai operațiunile de creștere mai mari vor fi în măsură să asigure astfel de contracte, precum și în multe țări, astfel de operațiuni pot fi deținute colectiv.

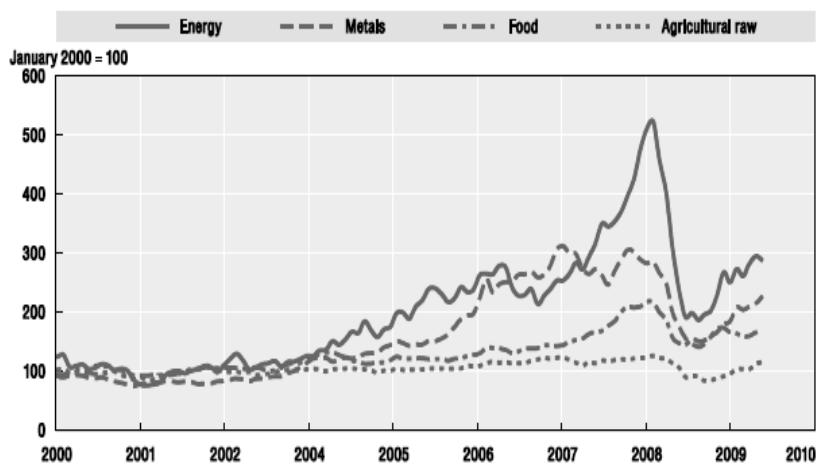
Într-o economie globală agricolă, fermele mici vor fi înlocuite cu fermele mari, care, la rândul lor, vor fi controlate de corporațiile multinaționale gigant. Fermierii mici, pur și simplu, nu vor fi capabili să concureze într-o piață liberă, într-o economie globală. Mulți fermieri din întreaga lume se bazează pe culturile horticole pentru viabilitatea lor. Astfel, implicațiile globalizării ar putea fi chiar mai dramatice pentru horticultură decât pentru cele mai multe sectoare agricole. Dar, chiar mai important decât atât sunt limitele ecologice și culturale care sunt esențiale pentru sustenabilitatea pe termen lung a agriculturii. Astfel, în cazul în care toate granițele economice sunt eliminate, viața omului pe pământ, cel puțin așa cum o știm, nu va fi durabilă.

3. Volatilitatea prețurilor în alimentație și agricultură, evoluții potențiale și impact

În această perioadă, prețurile internaționale ale mărfurilor alimentare au crescut la niveluri fără precedent în termeni nominali, față de indicele prețurilor materiilor prime alimentare al FAO, care a atins un vârf în iunie 2008, înainte de a se retrage din nou la nivelul din 2006 până la începutul anului 2009. Așa cum se poate vedea în Figura 2, această creștere de preț a materiilor prime primare de alimente a urmat ceea ce a fost descris ca fiind cea mai lungă și mai mare creștere a prețurilor materiilor prime la nivel mondial în peste un secol. Factorii care stau la baza acestui val apar în mare măsură la nivel mondial și macroeconomic în natură, inclusiv creșterea economică rapidă a țărilor în curs de dezvoltare pe parcursul perioadei, în special în Asia, dar, de asemenea, factorii monetari, inclusiv creșterea ofertei de bani, lipsa de disciplină financiară și de evoluție a cursului de schimb (în special de depreciere a dolarului). Având în vedere o co-mișcare substanțială între prețurile materiilor prime primare în timpul perioadei, prețurile materiilor prime alimentare, în ciuda implicării lor pentru securitatea alimentară, au fost relativ mai restrânse decât multe alte prețuri ale materiilor prime.

Co-mișcările prețurilor materiilor prime, 2000-2010

Figura 2

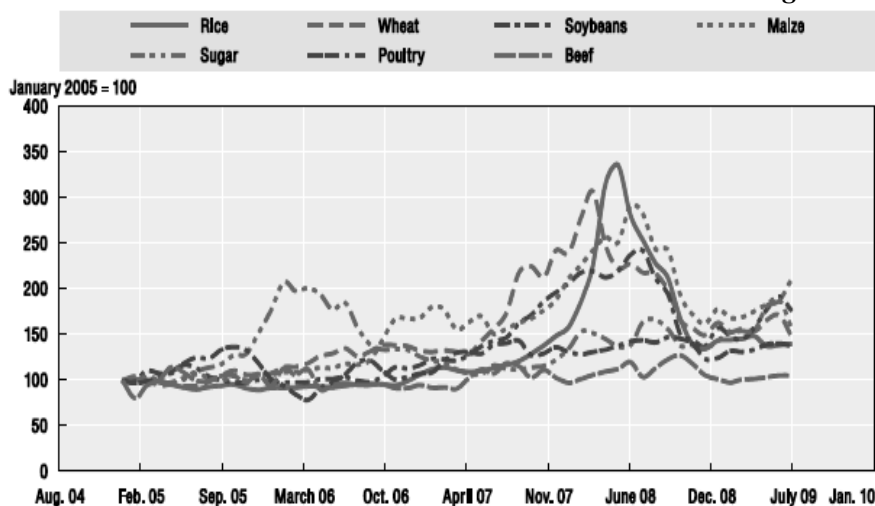

Sursa: IMF International Financial Statistics (2010)

În contextul tot mai larg, creșterea prețurilor materiilor prime, majorarea prețurilor la produsele alimentare a fost afectată de o serie de neajunsuri ale culturilor induse de secetă, într-un moment cu stocuri mici. Aceasta a fost, de asemenea, influențată de integrarea tot mai mare a piețelor agricole la piețele de energie, precum și impactul important, atât vizat și neintenționat, ale politicilor guvernamentale. Important este faptul că prețurile la energie, care au cunoscut cea mai mare explozie, au fost susținute de costurile de producție ale produselor agricole bazate pe energie și îngrășăminte. Cuplat cu acest impact a fost și cererea în curs de dezvoltare pentru materiile prime în scopul sprijinirii producției de biocombustibili. Acest impact a fost în mare parte asupra culturilor specifice și a inclus porumbul din Statele Unite ale Americi, uleiurile vegetale din Uniunea Europeană și într-o măsură mai mică zahărul din Brazilia. Obiectivele mandatate de consum de biocombustibili, precum și politicile de susținere în continuare au re-pus în aplicare legăturile dintre prețurile la energie și materiile prime.

Co-mișcările prețurilor agricole ale culturilor alimentare

Figura 3

Sursa: <http://www.fao.org/worldfoodsituation/wfs>

În plus, creșterea producției de materii prime a fost în detrimentul altor culturi ale căror zone cultivate a scăzut (de exemplu, grâu și soia). Temerile cu privire la inflația prețurilor la produsele alimentare a incitat reacție politică pentru produsele alimentare (inclusiv orezul), exportatorii și importatorii deopotrivă, care au fost dormici să asigure aprovizionarea cu alimente și în combinație, au pus presiuni pe creșterea suplimentară asupra prețurilor (Figura 3).

În timp ce factorul de energie explică o parte importantă și controversată a creșterii prețurilor produselor agricole de bază, alți factori au fost în joc. Oferta de produse agricole inițial a răspuns lent la creșterea cererii, deficitelor de producție nu numai din cauza lag-urilor de producție inerente, dar și după perioada lungă de investiții reduse prin care a trecut, având în vedere prețurile reale scăzute în deceniul anterior. Nivelurile stocurilor de mărfuri a scăzut la un nivel critic în 2006 și 2007. Factorii macroeconomici, cum ar fi deprecierea dolarului american și expansiunea monetară a influențat criza, inclusiv agricultura. Deprecierea dolarului american a îmbunătățit puterea de cumpărare a multor țări importatoare, provocând o creștere a prețurilor mărfurilor care sunt exprimate în dolari.

Rolul speculațiilor pe piețele financiare se confruntă cu o dezbateră riguroasă. Unii analiști susțin că ratele scăzute ale dobânzilor și veniturile scăzute din alte piețe au atras investitorii non-comerciali în piețele de

mărfuri agricole și de alimente cu prețuri mai mari. Desigur, cauzalitatea este discutabilă – prețuri mai mari și șanse mai multe pentru a atrage speculatori, mai degrabă. Dovezile anecdotice sugerează numărul de comercianți în piețele au crescut odată cu prețurile. De exemplu, fondurile de investiții instituționale, care tranzacționează pe termen lung, indici mari, mai degrabă decât piețele specifice, ar putea avea un rol în creșterea prețurilor futures. Diverse studii, cum ar fi Irwin și Saunders (2010) și Gilber (2009), oferă concluzii diferite pentru a stabili dacă fondurile de index au cauzat bulei 2006-2008 în ceea ce privește prețurile materiilor prime.

Majoritatea piețelor produselor agricole sunt caracterizate de un grad ridicat de volatilitate. Trei fundamente majore pe piață explică motivul. În primul rând, producția agricolă variază de la o perioadă la alta, din cauza șocurilor naturale cum ar fi vremea și dăunătorii. În al doilea rând, elasticitatea cererii este relativ mică cu privire la preț și elasticitatea la alimente este de asemenea scăzută pe termen scurt. În scopul de a obține cererea și oferta în echilibru, după un șoc de aprovizionare, prețurile trebuie să varieze destul de puternic, mai ales în cazul în care stocurile sunt scăzute. În al treilea rând, pentru că producția are nevoie de timp considerabil în agricultură, oferta nu poate răspunde mult la modificările de preț pe termen scurt deși se poate face atât de multe odată ce ciclul producției este complet. Răspunsul la rezultatele ofertei, la schimbările de preț pot determina ajustări ciclice (cum ar fi de multe ori „hog cycle”), care adaugă un grad suplimentar de variabilitate a piețelor în cauză. Fluctuațiile ciclului de afaceri în creșterea cererii rapide de produse non-alimentare agricole (cum ar fi bumbacul) industrializarea economiilor poate contribui de asemenea la creșterea volatilității.

Ca în primăvara anului 2011, nivelul prețurilor mondiale, după cum se reflectă în diverse măsuri, inclusiv indicele prețurilor alimentelor la nivel mondial al FAO, au atins din nou nivelul din 2007/2008 care a dus la temeri cum că o repetare a crizei anterioare este în curs de desfășurare. Mai mulți dintre aceiași factori cunoscuți care au contribuit la criza din 2007/2008 sunt de asemenea prezenți – pierderile culturilor legate de condițiile meteorologice, restricțiile la export, prețurile ridicate ale petrolului și o depreciere a dolarului american, pe un fundal de un strâns echilibru cerere-ofertă. Dezbateră cu privire la impactul investițiilor financiare pe piețele materiilor prime, de asemenea, continuă. Pe de altă parte, situația 2010/2011 diferă de episodul anterior în unele aspecte importante. În primul rând, în 2010 recoltele în multe țări importatoare de produse alimentare din Africa au fost peste medie sau foarte bune, astfel că prețurile din regiune au fost mai stabile. Stocurile au fost mai mari la început, care a contribuit, de asemenea, pentru a atenua creșterea prețurilor.

În cele din urmă, creșterile de prețuri au fost distribuite diferit între mărfuri. Carnea, zahărul și produsele lactate sunt toate afectate, iar acestea

sunt produse care sunt mai puțin importante în facturile alimentare ale celor mai vulnerabili. Trebuie remarcat, de asemenea, faptul că în timp ce indicele prețurilor pentru cereale a ajuns aproape de nivelul din 2008, în medie și prețurile uleiurilor vegetale sunt, de asemenea, foarte mari, spre deosebire de perioada 2007/2008 când situația creșterii prețurilor nu au afectat orezul. Cum orezul este alimentul de bază pentru milioane de consumatori, acest lucru înseamnă că incidența creșterii prețurilor actuale este oarecum diferită. Cu toate acestea, există riscuri serioase pentru securitatea alimentară și situația trebuie să fie ținută sub supraveghere aproape de guvernele naționale, precum și de către organizațiile internaționale și agențiile non-guvernamentale .

4. Concluzii

Districtul poate fi un instrument important pentru revitalizarea zonelor rurale. Acesta este structurat de către capitalul fizic reprezentat de teritoriul în care companiile aparțin unui lanț de oferte, capitalului uman, care constă în populația rezidentă, iar capitalul social reprezentat de către toate relațiile și interacțiunile efectuate de către toți cei implicați. Acesta permite înțelegerea și sporirea diversificării sociale care caracterizează diferite zone rurale și pentru că districtul poate examina relațiile dintre stakeholderi.

Într-un scenariu internațional marcat de incertitudine și în anticiparea de după 2013 Uniunea Europeană acordă o atenție deosebită aplicării unui teritoriu de politici eficiente ca răspuns la creșterea concurenței pe piețe, și reprezintă un instrument interesant pentru intervenția guvernamentală în dezvoltarea rurală într-o zonă definită de produse de calitate. În această direcție în ultimii ani, Uniunea Europeană a autorizat ajutorul de stat pentru punerea în aplicare a contractelor pentru lanțurile de aprovizionare, precum și sectorul în scopul promovării și modernizării agriculturii, precum și dezvoltării tehnologice a întreprinderilor.

Mulțumiri

Această lucrare a fost elaborată ca parte a proiectului POSDRU/88/1.5./S/55287 “Doctorat în economie la standardele Europei cunoașterii (DOESEC)”, proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 și coordonat de Academia de Studii Economice din București în parteneriat cu Universitatea de Vest din Timișoara.

Lucrarea este rezultatul unei colaborări între autori, astfel, paragraful 4 este realizat de Maurizio Lanfranchi; paragrafele 1,2,3 sunt realizate de Ionela Carmen Pirnea; introducerea este realizată de Carlo Giannetto.

Bibliografie

- Anderson, P.P. & Babinard, J., *Globalization and human nutrition: opportunities and risks for the poor in developing countries*, African Journal of Food and Nutritional Sciences, Volume 1, No. 1, (2001).
- Reddy, D.E., *Impact of globalization on small farmers worldwide: implications on information transfer*, World Library and Information Congress: 73rd IFLA General Conference and Council, Durban, South Africa, (2007).
- IMF International Financial Statistics, 2010
- <http://www.undp.org/>, accesat în 25 martie 2013
- <http://www.preservearticles.com>, accesat în 25 martie 2013
- <http://www.usaid.gov.au/>, accesat în 22 martie 2013
- <http://www.worldbank.org/>, accesat în 25 martie 2013
- <http://www.fao.org/worldfoodsituation/wfs>, accesat în 25 martie 2013